

Neuposlechnutí příkazu orgánu veřejné moci k opuštění vnitrostátního území ve stanovené lhůtě – opatření nezbytná k výkonu rozhodnutí o navrácení cizince – užitečný účinek a přímá použitelnost směrnice

Rozsudek ve věci C-61/11 PPU – „Dridi“

Hassen El Dridi, alias Soufi Karim – předběžné otázky, které vznesl Corte d'appello di Trento (Itálie)

Rozsudek prvního senátu Soudního dvora EU z 28. dubna 2011

prof. JUDr. Richard Pomahač, CSc.

Právní rámec:

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí

Ke skutečnostem a průběhu řízení:

Hassen El Dridi neoprávněně vstoupil jako cizí státní příslušník na území Itálie. V roce 2004 bylo rozhodnuto o jeho vyhoštění a až v roce 2010 se italským úřadům podařilo doručit mu výjezdní příkaz. Protože při kontrole provedené v září 2010 vyšlo najevo, že nadále nelegálně setrvává v Itálii, byl mu uložen ve zjednodušeném řízení trest odnětí svobody na jeden rok. Odvolací soud se musel vypořádat s otázkou, zda je takový postup v souladu s nutností dosáhnout cílů směrnice 2008/115 a zajistit její užitečný účinek a položil proto Soudnímu dvoru EU předběžné otázky.

Předběžné otázky:

Brání články 15 a 16 směrnice 2008/115/ES s ohledem na princip loajální spolupráce, jehož užitečným účinkem je dosáhnout cílů směrnice, jakož i dodržení zásad přiměřenosti a odůvodněnosti trestu

1) možnosti využít nejpřísnější dostupné správněprávní donucovací opatření, aniž bylo ukončeno správní řízení o navrácení cizince;

2) možnosti, aby pouhá nedostatečná spolupráce dotyčné osoby při řízení o vyhoštění, a to zejména v případě nedodržení prvního výjezdního příkazu uděleného správním orgánem, byla potrestána odnětím svobody až na čtyři roky?

Z odůvodnění rozsudku:

Směrnice 2008/115 zavádí společné normy a postupy, které musí každý členský stát použít při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí. Z výše uvedeného výrazu, ale i z celkové systematiky této směrnice vyplývá, že se členské státy mohou od uvedených norem a postupů odchýlit pouze za podmínek stanovených touto směrnicí. Směrnice přitom neumožňuje použít přísnější vnitrostátní pravidla v oblasti, kterou upravuje. (32-33)

Směrnice 2008/115 zavádí přesný postup, který má každý členský stát použít při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí, a stanoví pořadí jednotlivých po sobě jdoucích fází, které tento postup zahrnuje. Článek 6 odst. 1 této směrnice stanoví povinnost členských států vydat rozhodnutí o navracení každému státnímu příslušníkovi třetí země, který na jejich území pobývá neoprávněně. V rámci této počáteční fáze postupu při navracení musí být až na výjimky upřednostňováno dobrovolné splnění povinnosti vyplývající z rozhodnutí o navracení, neboť čl. 7 odst. 1 směrnice 2008/115 stanoví, že v tomto rozhodnutí se poskytuje přiměřená lhůta k dobrovolnému opuštění území v délce od sedmi do třiceti dnů. (34-36)

V situaci, kdy povinnost návratu nebyla během lhůty pro dobrovolné opuštění území splněna, z čl. 8 odst. 1 a 4 směrnice 2008/115 vyplývá, že s cílem zajistit účinnost postupů při navracení tato ustanovení ukládají členskému státu, který přijal rozhodnutí o navracení neoprávněně pobývajícího státního příslušníka třetí země, povinnost uskutečnit vyhoštění, s tím, že všechna nezbytná opatření, včetně případných donucovacích opatření, přijme přiměřeným způsobem a zejména za dodržování základních práv. (38)

Z šestnáctého bodu odůvodnění uvedené směrnice, jakož i ze znění jejího čl. 15 odst. 1 v tomto ohledu plyne, že členské státy musí uskutečnit vyhoštění prostřednictvím co nejmírnějších donucovacích opatření. Pouze v případě, kdy výkon rozhodnutí o navracení formou vyhoštění může být s ohledem na posouzení každé konkrétní situace ohrožen jednáním dotčené osoby, mohou tyto státy zbavit tuto osobu svobody jejím zajištěním. Toto zbavení svobody musí podle čl. 15 odst. 1 druhého pododstavce směrnice 2008/115 trvat co nejkratší dobu, a pouze dokud jsou s náležitou pečlivostí činěny úkony směřující k vyhoštění. Podle odstavců 3 a 4 uvedeného článku 15 takové zbavení svobody podléhá přezkumu v přiměřených časových odstupech a je ukončeno, jestliže se ukáže, že reálný předpoklad pro vyhoštění přestal existovat. Odstavce 5 a 6 téhož článku stanoví maximální dobu trvání uvedeného zbavení svobody na 18 měsíců, přičemž tato doba představuje hranici pro všechny členské státy. Článek 16 odst. 1 této směrnice kromě toho vyžaduje, aby byly dotyčné osoby umístěny ve zvláštním zařízení a v každém případě odděleny od běžných vězňů. (39 – 40)

Pořadí fází postupu při navracení zavedené směrnici 2008/115 odpovídá odstupňování opatření, která je třeba přijmout za účelem výkonu rozhodnutí o navracení, a to odstupňování od opatření, které ponechává dotyčné osobě největší svobodu, tedy poskytnutí lhůty k jejímu dobrovolnému opuštění území, k opatřením, která omezují její svobodu nejvíce, tedy zajištění ve zvláštním zařízení, přičemž dodržování zásady proporcionality musí být zajištěno v průběhu všech těchto fází. (41)

Cílem maximální doby stanovené

v čl. 15 odst. 5 a 6 směrnice 2008/115 je zvláště omezit ztrátu svobody státních příslušníků třetích zemí v případě nuceného vyhoštění (srov. rozsudek ve věci C-357/09 PPU, *Kadzoev*, ECR 2009, I-11189, bod 56). Směrnice 2008/115 tak zamýšlí zohlednit jak judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, podle které zásada proporcionality vyžaduje, aby zbavení svobody osoby, proti níž je vedeno řízení o vyhoštění či vydání, netrvalo nepřiměřeně dlouhou dobu, to znamená aby nepřekračovalo lhůtu nezbytnou k dosažení sledovaného cíle, tak osmý pokyn v dokumentu „Dvacet pokynů pro nucené navrácení“ přijatém dne 4. května 2005 Výborem ministrů Rady Evropy, na který směrnice odkazuje ve svém třetím bodě odůvodnění. Podle tohoto pokynu musí každé zbavení svobody předcházející vyhoštění trvat co nejkratší dobu. (43)

Směrnice 2008/115 nebyla v italském právním řádu provedena. Podle ustálené judikatury však platí, že pokud členský stát neprovedl směrnici ve stanovených lhůtách nebo ji provedl nesprávně, jsou jednotlivci oprávněni se vůči tomuto státu dovolávat těch ustanovení této směrnice, která se z hlediska svého obsahu jeví jako bezpodmínečná a dostatečně přesná (srov. rozsudek ve věci 152/84, *Marshall*, ECR 1986, 723, bod 46). (45 – 46)

Pokud jde o donucovací opatření, jež mohou členské státy podle čl. 8 odst. 4 směrnice 2008/115 provádět, jako je zejména nucený doprovod na hranice, je nutno konstatovat, že v situaci, ve které taková opatření neumožnila dosáhnout zamýšleného výsledku, mají členské státy možnost přijmout opatření, a to i trestní povahy, jež zejména umožňují odradit tyto státní příslušníky od neoprávněného pobytu na území těchto států. (52)

Podle třináctého bodu odůvodnění

směrnice 2008/115 používání donucovacích opatření výslovně podléhá zásadám proporcionality a účinnosti stran použitých prostředků a sledovaných cílů. Členské státy proto nemohou s cílem napravit neúspěch donucovacích opatření přijatých k uskutečnění nuceného vyhoštění podle čl. 8 odst. 4 uvedené směrnice stanovit trest odnětí svobody pouze z toho důvodu, že státní příslušník třetího státu se i poté, co mu byl doručen příkaz k opuštění vnitrostátního území a lhůta stanovená v tomto příkazu uplynula, nadále neoprávněně nachází na území členského státu, ale musí pokračovat v úsilí vykonat rozhodnutí o navrácení, které i nadále vyvolává právní účinky. Takový trest totiž může zejména z důvodu jeho podmínek a způsobů ukládání ohrozit dosažení cíle sledovaného uvedenou směrnicí, tedy vypracování účinné politiky pro vyhošťování a dobrovolný návrat neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí. (57-59)

S ohledem na výše uvedené předkládajícímu soudu pověřenému v rámci své pravomoci uplatňováním ustanovení práva Unie a zajištěním jejich plného účinku přísluší nepoužít žádné ustanovení vnitrostátního práva, jež je v rozporu s výsledkem stanoveným směrnicí 2008/115 (srov. rozsudky ve věci 106/77, *Simmenthal*, ECR 1978, 629, bod 24, resp. ve věci C-462/99, *Connect Austria*, ECR 2003, I-5197, body 38 a 40). Předkládající soud přitom musí náležitě zohlednit zásadu zpětného použití mírnějšího trestu, která je součástí ústavních tradic společných členským státům (srov. rozsudky ve spojených věcech C-387/02, C-391/02 a C-403/02, *Berlusconi a spol.*, ECR 2005, I-3565, body 67 až 69, resp. ve věci C-420/06, *Jager*, ECR 2008, I-1315, bod 59). (61)

Z výroku ESD:

Směrnice 2008/115, a to zejména v člancích 15 a 16, musí být vykládána v tom smyslu, že brání právní úpravě členského státu, jež stanoví uložení trestu odnětí svobody neoprávněně pobývajícimu státnímu příslušníkovi třetí země pouze z toho důvodu, že v rozporu s příkazem k opuštění území tohoto státu v určité lhůtě setrvává na uvedeném území, aniž k tomu má legitimní důvod.

Poznámky:

Rozsudek *Dridi* dobře odráží doktrínu o užitečném účinku a přímé použitelnosti směrnice, která se v judikatuře ESD vyvíjí již od 70. let minulého století.

Ilustrativně to vyjadřuje i stanovisko generálního advokáta Jána Mazáka, z jehož argumentace odůvodnění rozsudku v podstatné míře vychází.

Generální advokát zdůraznil, že členský stát, který nepřijal ustanovení provádějící směrnici, se nemůže dovolávat uplatnění práva, jež z této směrnice vyplývá, a to v projednávaném případě práva členského státu omezit osobní působnost směrnice. Pokud by byl připuštěn opak, znamenalo by to, že členský stát může požívat práv plynoucích ze směrnice, aniž by splnil povinnosti, které pro něj z tohoto titulu vyplývají, zejména povinnost přijmout ustanovení provádějící směrnici.

V tomto konkrétním případě to znamenalo, že italské úřady nemohly využít výjimku umožňující nepoužívat režim směrnice na státní příslušníky třetích zemí, jejichž návrat je trestní sankcí nebo důsledkem trestní sankce podle vnitrostátního práva, resp. kterých se týká vydávací řízení. Uložení trestní sankce jako krajního prostředku správního donucení by tak vlastně bylo prvním a posledním donucovacím prostředkem, což je v rozporu s cílem směrnice 2008/115 i s principem proporcionality.

Jak uvedl generální advokát, směrnice 2008/115 nemůže s ohledem na jedinečnost každého řízení o navrácení obsahovat taxativní výčet opatření, která mohou být přijata k výkonu rozhodnutí o navrácení. Každopádně zbavení osobní svobody představuje donucovací opatření, které může být použito pouze za účelem přípravy návratu nebo výkonu vyhoštění, nemohou-li být účinně uplatněna jiná dostatečně účinná, avšak mírnější donucovací opatření.

Pokud jde o systém navrácení stanovený italskou právní úpravou, konstatoval generální advokát, že sama Italská republika připustila, že ke dni 24. prosince 2010 nepřijala právní předpisy v souladu se směrnicí 2008/115. Oblast přistěhovalectví zůstala upravena legislativním nařízením č. 286/1998, jež stanoví postupy pro správní vyhoštění. Vyvstává přitom otázka, zda přečin spočívající v neuposlechnutí příkazu orgánu veřejné moci k opuštění vnitrostátního území ve stanovené lhůtě, za který může být uložen trest odnětí svobody, lze považovat za vnitrostátní opatření nezbytné k výkonu rozhodnutí o navrácení ve smyslu čl. 8 odst. 1 směrnice 2008/115, nebo naopak za opatření, které může ohrozit výkon uvedeného rozhodnutí. Hrozba trestem odnětí svobody v případě neuposlechnutí příkazu orgánu veřejné moci k opuštění vnitrostátního území ve stano-

vené lhůtě objektivně, i když jen dočasně, brání výkonu uvedeného rozhodnutí o navrácení, což je v rozporu s účinnou návratovou politikou v pojetí směrnice 2008/115.

Soudní dvůr se ztotožnil s názorem generálního advokáta, že italská právní úprava dává v rozporu s právem EU přednost ochraně orgánu veřejné moci před účinnou návratovou politikou, čímž zbavuje článek 15 směrnice 2008/115 jeho užitečného účinku. Protože povinnosti zabezpečit účinnou návratovou politikou jsou formulovány jasně a bezpodmínečně a nevyžadují žádné zvláštní prováděcí opatření, odpovídá jim i právo státních příslušníků třetích zemí neoprávněně pobývajících na území členských států, dovolávat se ustanovení směrnice oproti státu, který neprovedl směrnicí ve stanovené lhůtě, a to s cílem zabránit použití vnitrostátní právní úpravy. Dekriminalizační efekt tohoto rozsudku ESD je tedy velmi výrazně patrný, ačkoli jádro problematiky nemá trestněprávní obsah, ale dotýká se především proporcionality donucovacích prostředků správního práva, kde zbavení osobní svobody v jakékoli formě je vždy krajním řešením.

Prejudikatura:

106/77, Simmenthal, ECR 1978, 629

152/84, Marshall, ECR 1986, 723

C-462/99, Connect Austria, ECR 2003, I-5197

C-387/02, C-391/02 a C-403/02, Berlusconi a spol., ECR 2005, I-3565

C-420/06, Jager, ECR 2008, I-1315

C-357/09 PPU, Kadzoev, ECR 2009, I-11189

Náležitě provedení směrnice – výklad sporných vnitrostátních předpisů – prostor pro uvážení, pokud jde o splnění povinností vyplývajících z rozsudku vydaného Soudním dvorem EU

Rozsudek ve věci T-33/09 – „Směrnice 89/665“

Portugalská republika v. Komise EU – návrh na zrušení rozhodnutí Komise K(2008) 7419 ve věci žádosti o zaplacení penále dlužného na základě rozsudku Soudního dvora EU ve věci C-70/06, Komise v. Portugalsko, ECR 2008, I-1

Rozsudek třetího senátu Tribunálu EU z 29. března 2011

prof. JUDr. Richard Pomahač, CSc.

Právní rámec:

články 258 – 260 SFEU

Ke skutečnostem a průběhu řízení:

Rozsudkem ve věci C-275/03 rozhodl Soudní dvůr 14. října 2004 takto: „Portugalská republika tím, že nezrušila nařízení s mocí zákona č. 48 051 ze dne 21. listopadu 1967, které podmiňuje přiznání náhrady škody osobám poškozeným porušením práva Společenství v oblasti veřejných zakázek nebo vnitrostátních předpisů toto právo provádějících předložením důkazu o zavinění z nedbalosti nebo úmyslu, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z čl. 1 odst. 1 a čl. 2 odst. 1 písm. c) směrnice Rady 89/665/EHS ze dne 21. prosince 1989 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přezkumného řízení při zadávání veřejných zakázek na dodávky a stavební práce.“

Jelikož měla Komise za to, že Portugalská republika tomuto rozsudku nevyhověla, rozhodla se podat novou žalobu z důvodu nesplnění povinností uložených rozsudkem Soudního dvora.

Rozsudkem ve věci C-70/06 uložil Soudní dvůr 10. ledna 2008 Portugalské republice, aby zaplatila Komisi penále ve výši 19 392 eur za každý den prodlení s provedením opatření nezbytných k vyhovění rozsudku z roku 2004, a to od dne vydání tohoto rozsudku až do dne splnění povinností vyplývajících z roku 2004.

Dne 28. ledna 2008 se konala schůzka, na které proběhla diskuse o transpozičním efektu portugalského zákona č. 67/2007. Zástupci portugalských orgánů tvrdili, že schválením a vyhlášením zákona č. 67/2007, kterým se zrušuje nařízení s mocí zákona č. 48 051, Portugalská republika přijala všechna nezbytná opatření, jež vyplývají z rozsudku z roku 2004. Zástupci Portugalské republiky kromě toho uvedli, že Portugalská republika má v úmyslu napadnout u Soudního dvora každé rozhodnutí Komise týkající se vymáhání částek dlužných z titulu penále stanoveného Soudním dvorem. Dále tvrdili, že pokud by Portugalská republika měla platit nějaké dlužné částky, pak by to bylo pouze za období ode dne vyhlášení rozsudku, tedy dne 10. ledna 2008, do dne nabytí účinnosti zákona č. 67/2007, tedy dne 30. ledna 2008.

Komise zastávala názor, že zákon č. 67/2007 v podstatě nepředstavuje vhodné a úplné opatření ke splnění povinností vyplývajících z rozsudku z roku 2004. V rozhodnutí K (2008) 7419, které bylo Portugalské republice doručeno dopisem generálního sekretariátu ze dne 26. listopadu 2008, Komise uvedla, že až zákonem č. 31/2008 portugalské orgány splnily povinnosti vyplývající z rozsudku z roku 2004 a že vzhledem k tomu, že tento zákon nabyl účinnosti dne 18. července 2008, bylo určeno, že datem ukončení nesplnění povinnosti je 18. červenec 2008.

Z odůvodnění rozsudku:

Je nesporné, že nařízení s mocí zákona č. 48 051 bylo zrušeno článkem 5 zákona č. 67/2007, který byl přijat dne 31. prosince 2007. Komise však měla v napa-

deném rozhodnutí v podstatě za to, že zákon č. 67/2007 nepředstavuje řádné splnění povinností vyplývajících z rozsudku z roku 2004, že portugalské orgány

naproti tomu splnily povinnosti vyplývající z tohoto rozsudku zákonem č. 31/2008 a že vzhledem k tomu, že tento zákon nabyl účinnosti dne 18. července 2008, bylo určeno, že datem ukončení nesplnění povinnosti je 18. červenec 2008. Komise tedy odmítla určit, že nesplnění povinnosti bylo ukončeno v den, kdy bylo nařízení s mocí zákona č. 48 051 zrušeno zákonem č. 67/2007. (70 – 72)

Komise tvrdí, že Soudní dvůr tím, že ve svých rozsudcích z roku 2004 a z roku 2008 požadoval zrušení nařízení s mocí zákona č. 48 051, „které podmiňuje přiznání náhrady škody osobám poškozeným porušením práva Společenství v oblasti veřejných zakázek nebo vnitrostátních předpisů toto právo provádějících předložením důkazu o zavinění z nedbalosti nebo úmyslu“, nepožadoval pouze zrušení tohoto nařízení s mocí zákona, což by podle jejího názoru vedlo k právnímu vakuu a nepředstavovalo náležité provedení směrnice 89/665. Podle názoru Komise Soudní dvůr v podstatě věci rozhodl, že skutečnost, že přiznání náhrady škody osobám poškozeným porušením práva Společenství v oblasti veřejných zakázek nebo vnitrostátních předpisů toto právo provádějících je podmíněno předložením důkazu o zavinění z nedbalosti nebo úmyslu, není v souladu se směrnicí. Komise má za to, že pokud v portugalském právu existuje takové podmínění přiznání náhrady škody osobám poškozeným porušením práva Společenství v oblasti veřejných zakázek nebo vnitrostátních předpisů toto právo provádějících předložením důkazu o zavinění z nedbalosti nebo úmyslu, pak nesplnění povinnosti přetrvává. (74 - 75)

Komise se domnívá, že jí proto nepřislouželo přihlížet k datu, ke kterému bylo nařízení s mocí zákona zrušeno, ale k datu,

ke kterému portugalský zákonodárce zrušil podmínění přiznání náhrady škody osobám poškozeným porušením práva Společenství v oblasti veřejných zakázek nebo vnitrostátních předpisů toto právo provádějících předložením důkazu o zavinění z nedbalosti nebo úmyslu. Jelikož zrušení nařízení s mocí zákona č. 48 051 tento účinek nemělo, nesplnění povinnosti tedy podle Komise přetrvávalo. (76 – 77)

V rámci splnění povinností vyplývajících z rozsudku Soudního dvora, kterým je členskému státu uloženo penále, musí mít Komise možnost posoudit opatření přijatá členským státem k vyhovění rozsudku Soudního dvora, aby se zejména zabránilo tomu, že členský stát, který nesplnil své povinnosti, se omezí na to, že přijme opatření, která mají ve skutečnosti stejný obsah jako opatření, která jsou předmětem rozsudku Soudního dvora. Výkon této posuzovací pravomoci však nemůže zasahovat do práv členských států, a to zejména do procesních práv, ani do výlučné pravomoci Soudního dvora rozhodovat o souladu vnitrostátních právních předpisů s právem Společenství. (81 – 82)

Je přitom třeba konstatovat, že ani v rámci svého rozsudku z roku 2004, ani v rámci svého rozsudku z roku 2008 Soudní dvůr nerozhodoval o souladu zákona č. 67/2007 se směrnicí 89/665. (83)

Jak z diskusí mezi zástupci Komise a Portugalska před přijetím napadeného rozhodnutí, tak z jejich písemností v rámci projednávané věci kromě toho vyplývá, že se neshodují ohledně souladu zákona č. 67/2007 s právem Společenství. Rozhodnout o takové otázce by znamenalo posoudit slučitelnost zákona č. 67/2007 s právem Společenství, což vyžaduje komplexní právní analýzu, která jde podstatnou měrou nad rámec pouhé formální kontroly, jejímž cílem je určit, zda bylo

nařízení s mocí zákona č. 48/051 zrušeno, či nikoliv. (86 – 87)

Určení práv a povinností členských států a posouzení jejich chování však může být učiněno pouze rozsudkem Soudního dvora. Komise proto nemohla v rámci plnění povinností vyplývajících z rozsudku rozhodnout, že zákon č. 67/2007 není v souladu s právem Společenství, a poté z toho vyvodit důsledky pro výpočet penále stanoveného Soudním dvorem. Pokud měla za to, že právní režim zavedený novým zákonem nepředstavuje řádné provedení směrnice 89/665, měla postupovat podle článku 226 SES, resp. 258 a 260 SFEU. (88 – 89)

Tribunál jen pro úplnost uvádí, že teze Komise, která spočívá v tvrzení, že Komisi je třeba přiznat větší prostor pro uvážení, pokud jde o splnění povinností vyplývajících z rozsudku vydaného Soudním dvorem, by měla za následek, že v návaznosti na to, že členský stát napadl před Tribunálem posouzení Komise, které překračuje rámec samotného znění výroku rozsudku Soudního dvora, by Tribunál musel nevyhnutelně rozhodnout o souladu vnitrostátních právních předpisů s právem Společenství. Takové posouzení přitom spadá do výlučné pravomoci Soudního dvora, a nikoli do pravomoci Tribunálu. (90)

Z výroku ESD:

Rozhodnutí Komise K (2008) 7419 se zrušuje.

Poznámky:

Lisabonská smlouva položila mimo jiné důraz na náležité provádění směrnice v právu členských států EU. Žaluje-li Komise, že členský stát nesplnil povinnost sdělit opatření provádějící směrnici přijatou legislativním postupem, může, pokládá-li to za vhodné, navrhnout paušální částku nebo penále, již je dotýčný členský stát povinen zaplatit, a to ve výši, kterou považuje za přiměřenou okolnostem.

Specifika žalob pro nesplnění povinností provést směrnice není prozatím v judikatuře ESD prozkoumána do všech podrobností. I z rozsudku ve věci T-33/09, který se odvíjí od skutečnosti neprovedení směrnice z roku 1989, a promítá se do něj pochopitelně leccos ze starší právní úpravy i rozhodovací praxe, je patrné, že řada otázek není dosud vyjasněna.

V každém případě se Komise postavila do role vykladače práva nejenom evropského, ale i portugalského. Komise dovodila, že směrnice 89/665 stanoví odškodnění osob poškozených protiprávními rozhodnutími veřejných zadavatelů nebo porušením zákona nikoli na základě konstrukce veřejnoprávní objektivní odpovědnosti, ale na bázi obecné delikt ní odpovědnosti veřejné správy, což však nebylo zkoumáno v rozsudku ESD z roku 2004.

Komise ve svém právním rozboru týkajícím se portugalského práva rozlišuje tři situace.

Zprv, pokud se jednání dopustil úředník nebo zaměstnanec, který jednal úmyslně nebo vědomě nedbale, je protiprávní jednání přímo přičitatelné tomuto úředníkovi či zaměstnanci a stát je nepřímou solidárně odpovědný, jestliže vedle těchto dvou prvních podmínek takto identifikovaný zaměstnanec či úředník jednal v rámci výkonu svých funkcí. Není-li tomu tak, stát není odpovědný. Pokud se úředník provinil úmyslně nebo z vědomé nedbalosti, poškozená osoba musí podle čl. 10 odst. 2 zákona č. 67/2007 prokázat úmysl nebo vědomou nedbalost, protože obecná kritéria týkající se důkazního břemene jsou v tomto případě opět použitelná.

Zadruhé, pokud se protiprávní jednání úředník dopustil z nevědomé nedbalosti, protiprávní jednání je přímo přičitatelné tomuto úředníkovi či zaměstnanci a odpovědnost státu se uplatní nepřímou, neboť mu nelze vytýkat žádné jednání, jehož by byl autorem. Odpovídá pouze za jednání třetích osob. I v tomto případě vznik odpovědnosti podle Komise předpokládá, že zaměstnanec nebo úředník jednal v rámci výkonu své funkce ve veřejné správě a odpovědnost byla založena v důsledku tohoto výkonu. Pokud stát prokáže, že zaměstnanec nejednal zaviněně, není odpovědný. Pokud jde o nevědomou nedbalost, Komise v podstatě tvrdí, že domněnku zavinění lze snadno vyvrátit všemi prostředky, včetně svědectví, jelikož zavinění je posuzováno s ohledem na pečlivost průměrného úředníka, od kterého není očekáváno, že odstraní nedostatky systému veřejné správy.

Zatřetí, pokud má jednání nebo opomenutí tzv. systémovou povahu a škody nezpůsobil konkrétní úředník nebo zaměstnanec, nebo pokud nelze jednání nebo opomenutí přičíst žádné osobě, jdou škody na vrub anomáliím ve fungování útvarů veřejné správy, pokud by s ohledem na okolnosti a průměrné standardy mohlo být od útvarů veřejné správy legitimně očekáváno jiné jednání. Nejsou-li tyto podmínky splněny, stát není odpovědný. Konstrukce anomálie ve fungování útvarů veřejné správy je přinejmenším zčásti náhradou za konstrukci zavinění, jelikož implikuje ověření pečlivosti požadované přímo od útvaru veřejné správy, v rámci kterého došlo ke škodné události.

Na základě těchto úvah Komise dospěla k závěru, že odpovědnost státu není podle zákona č. 67/2007, před jeho změnou provedenou zákonem č. 31/2008, přímá, ale závisí na zavinění ze strany úředníků nebo zaměstnanců veřejnoprávního subjektu. Soudní dvůr přitom ve svém rozsudku z roku 2004 rozhodl, že tento režim není v souladu s ustanoveními směrnice 89/665. Jak zavinění zaměstnance nebo úředníka, tak anomálie ve fungování útvarů veřejné správy jsou totiž pojmy, které směrnice 89/665 nezná.

Tribunál odmítl zaplétat se do interpretace portugalského práva, protože dovodil, že takové posouzení přitom spadá do výlučné pravomoci Soudního dvora. Podpoří-li i Soudní dvůr tuto tezi, mohl by tak zpochybnit i snahu Komise postupovat cestou vlastního výkladu národního práva. Komise podala v červnu 2011 proti rozsudku ve věci T-33/09 opravný prostředek a na výsledek řízení, které má nyní značku C-292/11 P, si zatím musíme počkat.

Občanství Unie – zásada zákazu diskriminace na základě státní příslušnosti – zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ – úprava ukládající přepis jmen a příjmení výlučně s použitím písmen, která obsahuje oficiální jazyk uvedeného státu, v dokladech o osobním stavu vystavených tímto státem – přepis jmen a příjmení osob pocházejících z jiného členského státu

Rozsudek ve věci C-391/09

Malgožata Runevič-Vardyn a Łukasz Paweł Wardyn v. Magistrát města Vilnius, Ministerstvo spravedlnosti Litevské republiky, Národní komise pro litevský jazyk a Matriční úřad města Vilnius – předběžná otázka, kterou vznesl Obvodní soud Vilnius I (Litva)

Rozsudek druhého senátu Evropského soudního dvora z 12. května 2011

prof. JUDr. Richard Pomahač, CSc.

Právní rámec:

Články 18 a 21 Smlouvy o fungování Evropské unie

Směrnice 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ

Ke skutečnostem a průběhu řízení:

Malgožata Runevič-Vardyn se hlásí k polské komunitě žijící v Litvě, která představuje přibližně 7 % obyvatelstva a je usazena především ve městě a regionu Vilnius. Prohlašuje, že její rodiče jí dali polské jméno „Małgorzata“ a příjmení po otci „Runiewicz“. Poté, co žila a pracovala určitou dobu v Polsku, se dne 7. července 2007 vdala ve Vilnius za polského státního příslušníka Łukasze Paweła Wardyna. V oddacím listě vydaném oddělením matriky města Vilnius je jméno manžela přepsáno latinkou bez diakritického znaménka, zatímco příjmení jeho manželky je uvedeno s použitím pouze litevských písmen, k nimž nepatří písmeno „W“. Dotčení manželé žijí v Belgii s dítětem, které se narodilo z tohoto svazku.

Malgožata Runevič-Vardyn předložila v srpnu 2007 matričnímu úřadu ve Vilnius žádost o to, aby její jméno a příjmení, jak jsou uvedeny v rodném listě, a sice „Małgožata Runevič“, byly změněny na „Małgorzata Runiewicz“ a dále o to, aby její jméno a příjmení, jak jsou uvedeny v oddacím listě, a sice „Małgožata Runevič-Vardyn“, byly změněny na „Małgorzata Runiewicz-Wardyn“. Po zamítnutí této žádosti podali M. Runevič-Vardyn a Ł. Wardyn žalobu, kterou se domáhají, aby matričnímu úřadu byla uložena povinnost vydat nový rodný list a nový oddací list v souladu s žádostmi, které M. Runevič-Vardyn

předložila. Z řízení o této žalobě vyplynuly předběžné otázky položené Soudnímu dvoru EU.

Předběžné otázky:

Zakazuje ustanovení čl. 2 odst. 2 písm. b) směrnice 2000/43/ES, aby členské státy nepřímo diskriminovaly osoby na základě jejich etnické příslušnosti v případě, kdy vnitrostátní právní úprava stanoví, že jejich jména a příjmení mohou být v dokladech o osobním stavu uváděna pouze s použitím grafických znaků státního jazyka?

Zakazuje ustanovení čl. 2 odst. 2 písm. b) směrnice 2000/43/ES, aby členské státy nepřímo diskriminovaly osoby na základě jejich etnické příslušnosti v případě, kdy vnitrostátní právní úprava stanoví, že jména a příjmení osob odlišného národnostního původu nebo státní příslušnosti musí být v dokladech o osobním stavu uváděna latinou, bez použití diakritických znamének, ligatur nebo jiných úprav latinky, jež jsou používány v jiných jazycích?

Brání ustanovení čl. 18 a 21 SFEU členským státům, aby ve vnitrostátní právní úpravě stanovily, že jména a příjmení mohou být v dokladech o osobním stavu uváděna pouze s použitím grafických znaků státního jazyka?

Brání ustanovení čl. 18 a 21 SFEU členským státům, aby ve vnitrostátní právní úpravě stanovily, že jména a příjmení osob odlišného národnostního původu nebo státní příslušnosti musí být v dokladech o osobním stavu uváděna latinou, bez použití diakritických znamének, ligatur nebo jiných úprav latinky, jež jsou používány v jiných jazycích?

Z odůvodnění rozsudku:

Litevská, česká, estonská, polská a slovenská vláda, jakož i Evropská komise, tvrdí, že vnitrostátní pravidla týkající se vydávání dokladů o osobním stavu nespadají do působnosti směrnice 2000/43, jak je vymezena v čl. 3 odst. 1 této směrnice. Podle nich žalobkyně v původním řízení nepředložila žádný důkaz o tom, že jí vznikla konkrétní obtíž z důvodu rasové nebo etnické příslušnosti v oblasti spadající do věcné působnosti směrnice 2000/43. Naproti tomu žalobci v původním říze-

ní zdůrazňují, že působnost směrnice 2000/43 je velmi široká a zahrnuje velkou část oblastí společenského života. Podle nich je nezbytné předkládat doklad totožnosti a různé druhy dokladů, osvědčení nebo diplomů k tomu, aby bylo možné vykonávat práva zakotvená touto směrnicí, mít možnost využívat zboží a služeb, jakož i dodávat a poskytovat veřejně zboží a služby, na které se vztahuje čl. 3 odst. 1 této směrnice. (37-38)

Článek 3 odst. 1 směrnice 2000/43 sta-

noví, že v rámci pravomocí svěřených Společenství, které se mezitím stalo Evropskou unií, se uvedená směrnice vztahuje na všechny osoby z veřejného i soukromého sektoru včetně veřejných subjektů, pokud jde o oblasti taxativně vyjmenované v tomto ustanovení a uvedené v bodě 6 tohoto rozsudku. Za těchto okolností je třeba uvést, že s ohledem na účel směrnice 2000/43 a povahu práv, které je jejím cílem chránit, jakož i na skutečnost, že tato směrnice je pouze vyjádřením zásady rovného zacházení, která je jednou z obecných zásad práva Unie uznanou článkem 21 Listiny základních práv Evropské unie, v dané oblasti nemůže být působnost uvedené směrnice vymezena restriktivně. (42-43)

Přesto z toho nevyplyývá, že vnitrostátní právní úprava týkající se přepisu příjmení a jmen v dokladech o osobním stavu musí být považována za právní úpravu spadající do působnosti směrnice 2000/43. I když je pravda, že čl. 3 odst. 1 písm. h) směrnice 2000/43 obecně zmiňuje přístup ke zboží a službám, jakož i dodávky zboží a poskytování služeb veřejnosti, nelze mít za to, že dotčená vnitrostátní právní úprava spadá pod pojem „služba“ ve smyslu tohoto ustanovení. (44-45)

I když za současného stavu práva Unie spadají pravidla upravující přepis příjmení a jména osoby v dokladech o osobním stavu do pravomoci členských států, musí členské státy nicméně při výkonu této pravomoci dodržovat právo Unie a zvláště ustanovení Smlouvy týkající se svobody pohybovat se a pobývat na území členských států přiznané každému občanovi Unie (srov. rozsudky ve věci C-148/02, *Garcia Avello*, ECR2003, I-11613, body 25 a 26; ve věci C-353/06, *Grunkin a Paul*, ECR 2008, I-7639, bod 16, jakož i ve věci C-208/09, *Sayn-Wittgenstein*, ECR 2010,

body 38 a 39). Ve věci v původním řízení je nesporné, že oba žalobci v původním řízení jakožto občané Unie využili své svobody pohybovat se a pobývat v jiných členských státech než v členských státech jejich původu. (63-64)

Pokud jde za prvé o návrh žalobkyně v původním řízení na změnu jejího jména a rodného příjmení v rodných listech a oddacím listě vydaných oddělením matriky města Vilnius, je třeba uvést, že pokud se občan přemístí do jiného členského státu a poté uzavře sňatek se státním příslušníkem tohoto jiného státu, skutečnost, že příjmení tohoto občana, které měl před uzavřením sňatku, a jeho jméno mohou být změněny a přepsány v dokladech o osobním stavu členského státu původu tohoto občana pouze s použitím grafických znaků jazyka tohoto státu původu, nepředstavuje méně příznivé zacházení, než jaké požíval před využitím možností poskytnutých Smlouvou v oblasti pohybu osob. Ve všech dokladech, které byly vydány žalobkyni v původním řízení příslušnými litevskými orgány a jež jsou předmětem žaloby v původním řízení, jsou totiž jméno a rodné příjmení zaznamenané při narození přepsány jednotným způsobem, takže se nejedná o omezení výkonu uvedených práv. Z toho vyplývá, že článek 21 SFEU nebrání tomu, aby příslušné orgány členského státu odmítly opravit příjmení jednoho ze svých státních příslušníků, které měl před uzavřením sňatku, a jeho jméno, pokud toto příjmení a jméno byly zaznamenány při narození podle vnitrostátní právní úpravy. (69-71)

Za druhé ohledně návrhů žalobců v původním řízení na změnu týkající se připojení příjmení manžela k rodnému příjmení žalobkyně v původním řízení v oddacím listě je třeba připomenout, že toto připojení bylo provedeno na výslov-

nou žádost žalobců v původním řízení v souladu s platnou litevskou právní úpravou. Je pravda, že různé způsoby pravopisu jména a rodného příjmení žalobkyně v původním řízení v dokladech o osobním stavu vydaných litevskými a polskými orgány vyplývají z její dobrovolné volby a jako takové nepředstavují omezení jejího práva na volný pohyb a pobyt. Nelze však vyloučit, že okolnost, že v oddacím listě je příjmení jejího manžela připojeno k jejímu rodnému příjmení v podobě, která neodpovídá jeho příjmení, jak bylo zaznamenáno v členského státě jeho původu, může způsobit dotčeným osobám obtíže. Nicméně podle ustálené judikatury Soudního dvora platí, že k tomu, aby odmítnutí změny společného příjmení žalobců v původním řízení na základě předmětné vnitrostátní právní úpravy představovalo omezení svobod přiznaných článkem 21 SFEU, musí být způsobilé vyvolat na straně dotčených osob „značné“ správní, pracovní a soukromé „obtíže“. (72-76)

Za třetí k návrhu žalobce v původním řízení na to, aby jeho jména byla přepsána v oddacím listě vydaném oddělením matriky města Vilnius do podoby, která je v souladu s polskými pravidly grafického záznamu, a sice „Łukasz Paweł“, je třeba připomenout, že tato jména byla přepsána v uvedeném oddacím listě do podoby „Łukasz Paweł“. Nicméně diakritická znaménka jsou často opomíjena v mnohých činnostech každodenního života z technických důvodů, jako jsou důvody spojené zejména s objektivními omezeními, která jsou vlastní určitým počítačovým systémům. Kromě toho pro osobu, která neovládá cizí jazyk, je význam diakritických znamének často neznámý a ani si jich nevšímá. Je málo pravděpodobné, že by neuvedení takových znamének mohlo

samo o sobě způsobit dotčené osobě skutečné a značné obtíže. Z toho vyplývá, že odmítnutí příslušných orgánů přepsat jména uvedeného občana v tomto oddacím listě s použitím diakritických znamének, jaká byla zaznamenána v dokladech o osobním stavu vydaných členským státem jeho původu, a v podobě, která je v souladu s pravidly grafického záznamu státního úředního jazyka tohoto státu jeho původu, nepředstavuje omezení svobod, které článek 21 SFEU přiznává každému občanu Unie. (79-82)

Ustanovení práva Unie nebrání přijetí politiky, jejímž cílem je ochrana a podpora jazyka členského státu, který je státním jazykem a zároveň prvním úředním jazykem (srov. rozsudek ve věci C-379/87, *Groener*, ECR 1989, 3967, bod 19). (85)

Příjmení osoby je základním prvkem její totožnosti a jejího soukromého života, jehož ochrana je zakotvena v článku 7 Listiny základních práv Evropské unie, jakož i v článku 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Navíc v rámci práva Unie byl uznán význam zajištění ochrany rodinného života občanů Unie za účelem odstranění překážek využívání základních svobod zaručených Smlouvou (srov. rozsudek ve spojených věcech C-482/01 a C-493/01, *Orfanopoulos a Oliveri*, ECR 2004, I-5257, bod 98). (89-90)

Pokud bude prokázáno, že odmítnutí změny společného jména páru tvořeného občany Unie, které je předmětem původního řízení, těmto a jejich rodině způsobuje značné správní pracovní a soukromé obtíže, bude věcí předkládajícího soudu, aby určil, zda takové odmítnutí zachovává spravedlivou rovnováhu mezi dotčenými zájmy, a sice mezi právem žalobců v původním řízení na soukromý a rodinný život a legitimní ochranou svého státního

úředního jazyka a svých tradic dotčeným členským státem. (91)

Pokud jde o změnu polského příjmení „Wardyn“ na „Vardyn“ v oddacím listě, mohl by nepřiměřený charakter zamítnutí žádosti o změnu ze strany matričního úřadu v tomto ohledu případně vyplývat ze skutečnosti, že úřad přepsal údaj v oddacím listě. Kromě toho je třeba kon-

statovat, že podle informací poskytnutých Soudnímu dvoru EU mohou být příjmení státních příslušníků jiných členských států v Litvě přepsána s použitím písmen latinky, která neexistují v litevské abecedě. Okolnost, že v oddacím listě začíná příjmení žalobce v původním řízení písmenem „W“, které neexistuje v litevské abecedě, je toho ostatně důkazem. (92-93)

Z výroku ESD:

1) Vnitrostátní právní úprava, která stanoví, že příjmení a jména osoby mohou být v dokladech o osobním stavu tohoto státu přepisována pouze do podoby, která je v souladu s pravidly grafického záznamu státního úředního jazyka, se týká situace, která nespadá do působnosti směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ.

2) Článek 21 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že

- nebrání tomu, aby příslušné orgány členského státu v souladu s vnitrostátní právní úpravou, která stanoví, že příjmení a jména osoby mohou být v dokladech o osobním stavu tohoto státu přepisována pouze do podoby, která je v souladu s pravidly grafického záznamu státního úředního jazyka, odmítly změnit v rodných listech a oddacím listě jednoho ze svých státních příslušníků jeho příjmení a jméno podle pravidel grafického záznamu jiného členského státu,
- nebrání tomu, aby příslušné orgány členského státu za takových okolností, jako jsou okolnosti dané ve věci v původním řízení, a podle téže právní úpravy, odmítly změnit společné příjmení manželského páru tvořeného občany Unie, uvedené v dokladech o osobním stavu vydaných členským státem původu jednoho z těchto občanů, do podoby, která je v souladu s pravidly grafického záznamu posledně uvedeného státu, za podmínky, že toto odmítnutí nezpůsobuje uvedeným občanům Unie značné správní, pracovní a soukromé obtíže, což přísluší určit předkládajícímu soudu. Pokud se ukáže, že tomu tak je, přísluší rovněž tomuto soudu, aby ověřil, zda je odmítnutí změny nezbytné k ochraně zájmů, jejichž zaručení je cílem vnitrostátní právní úpravy a přiměřené legitimně sledovanému cíli,
- nebrání tomu, aby příslušné orgány členského státu za takových okolností, jako jsou okolnosti dané ve věci v původním řízení, a podle téže právní úpravy odmítly změnit oddací list občana Unie, který je státním příslušníkem jiného členského státu, tak aby jména uvedeného občana byla v tomto oddacím listě přepsána s použitím diakritických znamének, jaká byla zaznamenána v dokladech o osobním stavu vydaných

členským státem jeho původu, a v podobě, která je v souladu s pravidly grafického záznamu státního úředního jazyka posledně uvedeného státu.

Poznámky:

Evropskému soudnímu dvoru byly již mnohokrát předloženy otázky týkající různých podob jmen a příjmení. V případě *Konstantinidis* se ESD například zabýval i složitou transliterací azbuky a řecké abecedy. Soud několikrát zabránil pochybné správní praxi týkající se zapisování jmen příjmení do dokladů o osobním stavu. Často ovšem nebylo možné přehlédnout ani jistou emocionalitu, vyplývající z citlivých historických a geopolitických aspektů vztahů, které se do sporů promítaly.

Na několika místech odůvodnění rozsudku *Vardyn* se odkazuje na význam závěrů rozsudku *Sayn-Wittgenstein*, který patří do řady „diplomatických“ rozhodnutí. Rozsudek *Sayn-Wittgenstein* přitom argumentoval odkazy na fundamentální principy evropského práva, když zdůraznil, že jméno a příjmení osoby je základním prvkem její totožnosti a jejího soukromého života, jehož ochrana je zakotvena v článku 7 Listiny základních práv Evropské unie, jakož i článku 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Podobně jako případ *Vardyn*, i případ *Sayn-Wittgenstein* narážel na zvláštní hrdost národních států promítnutou do symbiózy jejich ústavní judikatury a správního práva.

V případě *Vardyn* analytik nepřehlédne, že správní praxi zaštiťovalo rozhodnutí Ústavního soudu o tom, že jméno a příjmení musí být uváděno podle pravidel grafického záznamu státního úředního jazyka, aby nebylo zpochybněno „ústavní postavení litevského jazyka“. V případě *Sayn-Wittgenstein* zase působilo to, že rakouský *Verfassungsgerichtshof* rozhodl, že zákon o zrušení šlechtictví, jenž má sílu ústavní normy a který provádí zásadu rovného zacházení, brání tomu, aby rakouský občan nabyl příjmení obsahující dřívější šlechtický titul prostřednictvím osvojení německým občanem, který legálně používá takový šlechtický titul jako prvek svého příjmení. Uvedený rozsudek kromě toho potvrdil předchozí judikaturu, podle které rakouské právo, na rozdíl od německého práva, nepřipouští, aby příjmení byla tvořena podle jiných pravidel pro muže a pro ženy.

Jistý druh státní umanutosti vedl v případě *Sayn-Wittgenstein* k tomu, že vídeňský zemský hejtman přejmenoval dospělou dámu, když po řadě let od zápisu jejího nového příjmení do matriky rozhodl o tom, že příjmení „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ musí na základě opravného zápisu znít pouze „Sayn-Wittgenstein“. Je faktem, že rakouské úřady mlely pomalu, ale jistě, když nakonec prozřely, podezřelé příjmení odstranily a navíc i ustály řízení u Evropského soudního dvora.

V litevském případě byl matriční úřad nezkažen liberalismem, a navíc zaměstnával gramotné úředníky, kteří okamžitě poznali, že litevská abeceda nezná „dvojité vé“. Nebylo to ovšem až zase tak obtížné, protože v době kdy se Vardynovi (či Wardynovi) na úřad obrátili, byla některé media plná příkladů všemožných obstrukcí, které si polské a litevské úřady navzájem dělaly.

I když se ani v rakouském, ani v litevském případě evropské právo příliš aktivně neprojevalo, přece jen jsou některé limity, které by neměly být překračovány, po vydání rozsudků v těchto věcech zřetelnější.

Tak především právní předpisy členského státu, jež mají za účinek donucení osoby k tomu, aby používala různá příjmení v různých členských státech, jsou neslučitelné se postavením občana Unie. Dotyčná osoba se může setkat s obtížemi souvisejícími zejména s vystavováním osvědčení, certifikátů a diplomů, ze kterých může být jasné seznatelná odlišnost v jejím příjmení. Taková skutečnost může vést k pochybnostem ohledně totožnosti osoby, hodnověrnosti předložených dokumentů nebo pravdivosti údajů, které obsahují.

Na druhé straně je třeba tolerovat to, že na některé prvky jmen a příjmení mohou být národní matriční úřady reprezentující vůli svého státu alergické. Z pohledu národního může jít o překážku „z jaderného fládru“, z pohledu univerzálního pak „z plynových jen hadrů“, máme-li si vypůjčit okřídlená slova Jana Nerudy.

Jak zdůraznila v rakouském případě Komise a generální advokátka Eleanor Sharpstonová, příjmení „Fürstin von Sayn-Wittgenstein“ sice může být německými mluvčími chápáno zaběhnutým způsobem, například tak, že šlechtický přídomek v příjmení nemusí znamenat příslušnost k šlechtickému rodu, a už vůbec ne to, že nositel tohoto příjmení je nadán nějakými privilegii, avšak osoby, které německý jazyk neznají, to mohou chápat úplně jinak. Francouzský mluvčí může například výraz „Fürstin“ ve jménu chápat jako ekvivalent ke slovu „Giscard“ ve jménu „Giscard d'Estaing“ a Číňan, který je na komolení čínských jmen Evropany zvyklý, by podstatný rozdíl ani neshledal.

Prejudikatura:

C-379/87, Groener, ECR 1989, 3967

C-168/91, Konstantinidis, ECR 1993, I-1191

C-336/94, Dafeki, ECR 1997 I-6761

C-184/99, Grzelczyk, ECR 2001, I-6193

C-413/99, Baumbast a R, ECR 2002, I-7091

C-482/01 a C-493/01, Orfanopoulos a Oliveri, ECR 2004, I-5257

C-148/02, Garcia Avello, ECR 2003, I-11613

C-353/06, Grunkin a Paul, ECR 2008, I-7639

C-135/08, Rottmann, ECR 2010

C-208/09, Sayn-Wittgenstein, ECR 2010

C-34/09, Ruiz Zambrano, ECR 2011